

UNCTAD

United Nations Conference on Trade and Development

MEGAFUZJE ZMIENIAJĄ OBLICZE ŚWIATOWEGO SYSTEMU PRODUKCJI (27 września 1999)

Szybki wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych (FDI)¹ na świecie to w głównej mierze wynik działalności międzynarodowych korporacji² ze Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiej. Firmy te przewodzą na liście 100 największych światowych inwestorów, sklasyfikowanych według wartości zagranicznych aktywów. Fuzje i przejęcia – których znaczna część to wielomiliardowe transakcje – zmieniają oblicze światowego systemu produkcji³.

Łączna wartość FDI na świecie wzrosła w 1998 roku o prawie 40% i wyniosła ponad 640 mld dolarów. Agencja ONZ ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) podkreśla jednak, że obecne, znaczne ożywienie zagranicznej działalności międzynarodowych korporacji polega także na przedsięwzięciach nie-kapitałowych (takich jak kontrakty menedżerskie czy koncesjonowanie) oraz tworzeniu technologicznych powiązań z zagranicznymi partnerami.

UNCTAD publikuje dzisiaj *Raport o inwestycjach na świecie 1999: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a potrzeba rozwoju*, który zawiera dane świadczące o powstawaniu międzynarodowego systemu produkcji. Na przykład – łączna wartość aktywów zagranicznych filii międzynarodowych korporacji wzrosła w porównaniu z poprzednim rokiem o 17,5% i wyniosła 11,5 biliona dolarów. W 1997 roku wzrost wartości tych aktywów wyniósł zaledwie 4%. (Tab.1)

Dane zawarte w *Raporcie* dowodzą, że mimo rosnącego napływu FDI do państw rozwijających się, działalność inwestorów koncentruje się głównie na państwach leżących w tzw. Triadzie, czyli Ameryce Północnej, Europie Zachodniej i Japonii. Udział tych państw w łącznej wartości FDI wzrósł z 61% w 1988 roku do 63% w 1997 roku.

Jednocześnie, rośnie liczba międzynarodowych korporacji zarejestrowanych w państwach rozwijających się. Firmy te inwestują coraz większe sumy w innych państwach rozwijających się. W wyniku powyższego trendu pogłębia się współpraca gospodarcza także pomiędzy państwami rozwijającymi się.

Ogólny wzrost wartości FDI w państwach rozwijających się, rozwój międzynarodowych korporacji zarejestrowanych w państwach rozwijających się oraz coraz większe zainteresowanie tych korporacji inwestycjami w innych państwach rozwijających się wskazują, że: „kraje rozwijające się jako grupa dysponują obecnie większym potencjałem w zakresie wzajemnych przepływów inwestycji i technologii. Różnice w poziomach i formach zawodowych kwalifikacji i wiedzy technicznej tworzą warunki sprzyjające wzajemnej wymianie dóbr i usług pomiędzy państwami rozwijającymi się”.

Rośnie nie tylko liczba fuzji i przejęć. Rekordowa jest również jednostkowa wartość tych transakcji. Przykładem takich inwestycji może być ubiegłoroczne przejęcie Chylera przez firmę Daimler –Benz

¹ ‘Bezpośrednia inwestycja zagraniczna (FDI)’ to inwestycja polegająca na przejęciu kontroli nad zarządzaniem podmiotem mającym swą siedzibę w jednym państwie przez podmiot mający siedzibę w innym państwie. FDI ma charakter długoterminowy, odzwierciedlający trwałe zaangażowanie kapitałowe inwestora w zagranicznym podmiocie.

² Termin ‘międzynarodowa korporacja’ obejmuje spółki-matki i ich zagraniczne filie. Spółka-matka to spółka, która kontroluje aktywa zagranicznego podmiotu lub podmiotów, zwykle poprzez udział w kapitale akcyjnym tych podmiotów. Jako próg umożliwiający kontrolę aktywów traktuje się zazwyczaj objęcie minimum 10% akcji.

³ Międzynarodowe korporacje tworzą międzynarodowe systemy produkcji. Zarządzanie takim systemem sprawuje centrala korporacji. Międzynarodowy system działa w oparciu o przepływy czynników produkcji pomiędzy jednostkami zlokalizowanymi w różnych państwach. W ramach międzynarodowych systemów produkcji coraz częściej dochodzi do integracji wszystkich funkcji związanych z obsługą działalności produkcyjnej, a więc działalności badawczo-rozwojowej, księgowości, marketingu i szkoleń oraz reklamy.

za sumę 44,5 mld dolarów czy zakup Amoco przez British Petroleum za sumę 50 mld dolarów. Według autorów *Raportu*, siłą sprawczą gwałtownego wzrostu fuzji i przejęć jest 'liberalizacja oraz globalizacja, a także specyficzne potrzeby i kondycja niektórych branż, prowadzące do ich konsolidacji na skalę światową'.

„W wielu przypadkach transakcje zostają zawarte w jednym roku, a pełne uregulowanie należności następuje w następnym roku. Z tego względu nie należy kalkulować wartości fuzji i przejęć jako procentu przepływów inwestycyjnych, tym bardziej, że te transakcje kapitałowe mogą być finansowane ze źródeł innych niż FDI” twierdzi Karl Sauvart, szef Działu Międzynarodowych Inwestycji UNCTAD. Sauvart dodaje, że: „w 1998 roku oficjalnie zadeklarowana wartość międzynarodowych fuzji i przejęć znacznie przekroczyła 500 mld dolarów, a inwestycje zadeklarowane od początku bieżącego roku wskazują, że będzie to kolejny rekordowy rok w tej dziedzinie”.

Raport wskazuje na dużą dynamikę produkcji i sprzedaży zagranicznych filii międzynarodowych korporacji, większą niż globalny wzrost produkcji. Sprzedaż zagranicznych filii (11 bilionów dolarów w 1998 roku) regularnie przekracza wartość światowego eksportu (7 bilionów dolarów w 1998 roku) co sprawia, że międzynarodowy system produkcji jest obecnie większym dostawcą dóbr i usług na obce rynki niż światowy handel.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki FDI i międzynarodowej produkcji
(w mld US\$ i %)

Wskaźnik	Wartość w cenach bieżących (mld US\$)			Dynamika (%)				
	1996	1997	1998	1986-1990	1991-1995	1996	1997	1998
Nowe, napływające FDI	359	464	644	24,3	19,6	9,1	29,4	38,7
Nowe, wypływające FDI	380	475	649	27,3	15,9	5,9	25,1	36,6
Łączna wartość 'importowanych' FDI	3086	3437	4088	17,9	9,6	10,6	11,4	19
Łączna wartość 'eksportowanych' FDI	3145	3423	4117	21,3	10,5	10,7	8,9	20,3
Międzynarodowe fuzje i przejęcia a	163	236	411	21 ^b	30,2	15,5	45,2	73,9
Sprzedaż zagranicznych filii	9372	9728	11427	16,6	10,7	11,7	3,8	17,5
Produkcja brutto zagranicznych filii	2026	2286	2677	16,8	7,3	6,7	12,8	17,1
Łączne aktywa zagranicznych filii	11246	12211	14620	18,5	13,8	8,8	8,6	19,7
Eksport zagranicznych filii	1841	2035	2338	13,5	13,1	-5,8	10,5	14,9
Zatrudnienie w zagranicznych filiach (w tys.)	30941	31630	35074	5,9	5,6	4,9	2,2	10,9

Źródło: UNCTAD, WIR'99

a) Tylko udziały większościowe

(w mld dolarów i %)

Autorzy *Raportu* podkreślają, że technologia wytworzona wewnątrz międzynarodowych korporacji jest kluczowym składnikiem aktywów gromadzonych w zagranicznych filiach. Przepływy technologii w ramach jednej korporacji są znaczne. Technologie te mogą być później, przy odpowiedniej polityce władz, rozpowszechniane w państwach, w których zlokalizowano filie międzynarodowych korporacji.

Z powyższym zjawiskiem wiąże się rozwój działalności badawczo-rozwojowej prowadzonej przez międzynarodowe korporacje w zagranicznych filiach. Dotyczy to jednak przede wszystkim filii zlokalizowanych w państwach rozwiniętych. Działalność badawczo-rozwojowa prowadzona przez międzynarodowe korporacje w państwach rozwijające się jest znikoma.

Nowy, międzynarodowy system produkcji cechują ponadto zmiany w sektorowym podziale FDI. W ciągu ostatniej dekady nastąpił spadek znaczenia sektora podstawowego przy jednoczesnym wzroście wartości inwestycji w sektorze usług. Dotyczy to zarówno państw rozwijających się jak i

państw rozwiniętych. Najważniejszym sektorem pod względem wartości napływających FDI są finanse, a następnie handel. Udział sektora przemysłowego w ogólnej wartości inwestycji zagranicznych utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Wzrost wartości FDI w sektorze usług wynika między innymi z postępującej liberalizacji tej gałęzi gospodarki.